ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 263 — Субота, 12 јануар 1957

МИКИ у Водеграду

18

ЗГРАБИ ГА!

МОЈ СИ!

МОЈ СИ!

ПЉАС!

СКЛАЊАЈТЕ МИ СЕ С ПУТА! ПУСТИТЕ ДА ГА ЗГРАБИМ!

НЕ МОЖЕМО! ЗАГЛАВИЛИ СМО СЕ!

ОВО ЋЕ ИХ МАЛО ЗАДРЖАТИ НА ПАЛУБИ!

С ТОБОМ ЋУ ЛАКО!

И ОВАЈ ЈЕ ЗА САД ИЗБАЧЕН ИЗ СТРОЈА!

ПЉАС!

САД У НАВИГАЦИОНО ОДЕЉЕЊЕ! КАД БИХ САМО МОГАО ДА ЗАРОНИМ ДОК СУ ПИРАТИ ГОРЕ НА ПАЛУБИ!

КОНТРОЛНИ ИНСТРУМЕНТИ! САД САМ НА КОЊУ!

А ...??

ОХ! ДОЛАЗЕ!

НАДАМ СЕ ДА СУ ОВО ПРАВЕ ПОЛУГЕ!

Ненадмашни ткачи

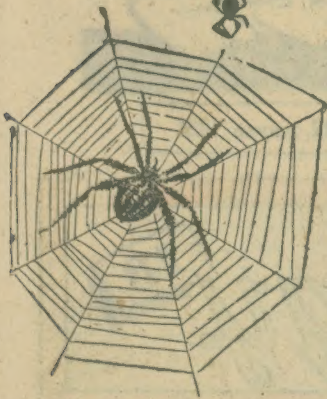

Живот паука буквално виси о концу — концу понекад дебелом свега један тристахиљадити део сантиметра и готово невидљивом за човечје око. Од тренутка кад дође на свет паук почиње да испреда своје нити и преде их све док му се живот не угаси.

Било да хода, пење се или скаче, паук оставља за собом свилени „конац за спасавање“ који га чува од пада. Истовремено, та фина нит служи и као „телеграфска линија“ преко које га његова несрећна жртва обавештава да је упала у клопку. Свила коју паук испреда спада у најјаче материјале у природи. Нити неких паукова толико су еластичне да се могу извући за још једну трећину своје првобитне дужине а да се ипак не прекину. Становници неких острва у Јужном Мору плету своје рибарске мреже од паучине једне врсте џиновских паукова.

Страшне свилене замке

Својим свиленим замкама паукови могу да ухвате — и да задрже — и веће животиње: змије, птице, па понекад чак и мање рибе. Једном је један природњак видео миша у паучини малог кућног паука. Жртва је била бар 250 пута тежа од ловца. Па ипак, у току следећих дванаест часова сићушни ловац успео је да за близу један метар одигне од земље своју мрежу заједно с пленом.

Паукова „фабрика свиле“ много је сложенија но што се то до недавно сматрало. Паук просечне величине има на свом трбуху шест сићушних „ткачница“, које потсећају на носак канте за поливање. Оне могу независно једна од друге да раде и да се покрећу као што ми можемо да покрећемо наше прсте. Свака од тих „ткачница“ састоји се из отприлике 100 цевчица, а свака цевчица налази се у вези с по једном жлездом за лучење свиле. Но, то још није све. Жлезде луче разне врсте нити — обично три или четири, а код неких паукова и пет. Паук може да „пусти у погон“ онолико туба колико хоће, што значи готово безброј разних комбинација.

Мреже — ремек-дела

Паук-женка може лако да испреде 35 метара паучине одједном. Досад забележена „рекордна производња“ износи 350 метара. Но, и поред те високе „продуктивне моћи“, паук је толико штедљив да скупља неискоришћену паучину, да би је — појео.

Свака врста паукова има свој посебан „стил“ ткања. Чак и тек излежени пауци, ткајући своју прву межу, израђују узорак карактеристичан за њихову врсту. У току читавог њиховог битисања тип мреже остаје исти; само, уколико је паук старији утолико ће мрежа постајати већа.

Паукова“ мрежа је право ремек-дело архитектонике: сваки круг и сваки појединачни паок постављени су с таквом прецизношћу да ни за „длаку“ не отступају од „узорка“. А за читаву мрежу, која се састоји од неколико хиљада посебних делова, пауку није потребан ни пун час.

Како се паукови крећу по својој сопственој клопци а да се и сами у њу не ухвате? Веома једноставно: они избегавају да ступе на најлепљивије делове мреже. Испитивања су показала и то да они стално „подмазују“ своје ноге неким заштитним уљем.

Сви живи ткачи не хватају свој плен помоћу мреже. Мали енергични паук „бола“ отпуже до краја какве гранчице, испреде нит и за један њен крај причврсти куглицу начињену од паучине и мало прашине. Кад какав крилати инсект пролети близу њега, паук баца према њему своју лепљиву нит с лоптом на исти начин на који јужноамерички гаучо баца своју болу.

Калифорниски паук „земуничар“ гради себи дубоку подземну тврђаву и затвара је прецизно углављеним капком, који се отвара као поклопац на трапу. Читава тврђава с капком начињена је од паучине и зрнаца песка и земље. Кад је једном саграђи, паук је више не напушта све док не угине. Он стрпљиво седи на излазу и, држећи поклопац једва отшкринут, чека свој плен. У тренутку кад крај његове „тврђаве“ пролети какав инсект, паук искаче и хвата га. Али, чак ни тада он не напушта потпуно своје подземно утврђење, јер док хвата плен он држи једну ногу испружену и иступрену испод притвореног капка, да се овај не би сасвим затворио.

Паукови балони, змајеви и сплавови

Од своје паучине паукови праве балоне или змајеве. Убрзо пошто се излегу из јаја, млади се испну уз влат траве, гранчицу жбуна или живе ограде и ту исплету дуге свилене нити. Ветар захвати те нити и понесе их у ваздух. Кад су нити довољно затегнуте, паукови се одбаце од свог упоришта и пусте да их њихов свилени балон носи. На тај начин они могу да прелете чак и неколико стотина километара. Понекад за време таквог лета паучић се успиње уз затегнуту нит, да „проконтролише“ своју летилицу.

Једна друга врста паукова прави неку врсту сплава слепљујући опало лишће својом паучином. На том сплаву паук путује низ реку. Кад угледа плен, он скаче са сплава, хвата га и довлачи на своју пловећу „трпезарију“, да га ту на миру слади.

Све ово — и испредање одређених „образаца“ паучине, и постављање замки жртвама — паукови чине гоњени искључиво слепим инстинктом старим стотинама милиона година. Јер, паукови немају, како то научници тврде, ни труни онога што се назива интелигенцијом код животиња. Баш због те особине, паукови се последњих година све више употребљавају за опите. Наиме, проучавајући пауково инстинктивно ткање мреже научници желе да дознају многе досад још непознате ствари о људском мозгу и нервном систему. Швајцарски научник др Петер Вит испитује својства и дејство нових дрога на пауцима. По његовом мишљењу, квалитети тих дрога не могу се испитивати на човеку због његове веома сложене интелигенције. Доктор Вит је открио да се дејство неке дроге на нервни систем, кад се она да пауку, одражава на мрежи коју он плете. Под дејством једне, паук плете мрежу неправилног облика, под дејством друге он потпуно губи занимање за ткање мреже. На тај начин научници добијају готову слику — заправо графикон од паучине — дејства једне дроге на нервни систем.

Наизглед безазлен цвет . . .

Ако сте били на мору, онда сте међу првим морским животињама, разуме се у плићаку, угледали „беле цветове“ с многобројним краковима који се лелујају како се море при обали гиба. То су морске сасе. Оне имају и друга имена: актиније, морске руже, морске кактеје, а у нашем Приморју називају их морузгвама. Оне имају дивне и разноврсне боје. Неке су беле, неке зелене, црвене и жуте, друге су ишаране, итд. Кад се нађу у већој групи, онда човек добија утисак да посматра дивну шарену леју с цвећем.

Није редак случај да понеки родитељ пусти мало дете у плићак да се окупа. Наједном, дете је заплакало. Кад га је извадио и погледао у воду, која није дубља од 20 до 30 сантиметара, отац није могао ништа да примети сем белих цветова. Али, нога детета била је опаљена као жаром.

Морска саса, тај лепи и наизглед безазлени цвет, веома је прождрљива. Она једе сваку животињу само ако је може савладати. Од морузгве беже рачићи, мале рибе, пужеви, па и бодљикави јежеви.

Морузгве имају меснато тело у облику цилиндра. Један део овог цилиндра припије уз чврсто тло као стопало, а с друге стране налазе се округла уста, око којих се гранају ду-

гуљасти пипци-ручице пуни жарних ћелијица. Ручице се покрећу по вољи ове животиње-разбојника. Уста су јој растегљива и могу да приме и већи плен. Кад јој се приближи жртва, она је обвије пипцима и избаци отров из жарника, који је омамљује. После је привуче до уста и почне да једе. Морузгва може да се креће с места на место. Неке се отпусте с подлоге и море их однесе на другу страну, где се поново утврде за дно; неке се, међутим, причврсте за рака и он их носи. Рак омогућује морузгви да дође лакше до хране, а морузгва га штити од неких непријатеља.

На источној обали Аустралије, у Тихом Океану, живи џиновска морска саса чији пречник износи преко 30 сантиметара. У њена уста често улети риба кловн да би се сакрила, а кад се уста поново отворе она изиђе. Мисли се да ту риба кловн нађе себи и храну. Морских саса има у свим морима. Оне живе у плићаку, на песку, на гребену, у дубинама мора, на трави и на свим могућним морским животињама, па и на кожи кита. Неке могу да живе и по 50 година, а неке људи држе у акваријуму. Иначе, морска саса има велику моћ регенерације. Ако јој се одреже један део тела, он се брзо обнови.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ

ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(42)

Роман од И. АСИМОВА

Брзим покретом додирнуо је капу. Стајала је добро. Покривала му је сву косу, па чак и уши. Додирнуо је и мали глатки медаљон који је сад имао о врату. Генро му је рекао да ће му он послужити као знак за распознавање. Људи у служби Трантора мотриће баш на тај медаљон који се тако сијао на сунцу.

Он може да га скине, да крене другим, својим правцем, да се некако увуче на неки други брод. Он би могао некако да оде са Сарка. Могао би некако да побегне.

Сувише много тих „некако“. У дубини срца осећао је да је стигао до краја и да му сада остаје, као што је Генро рекао, или Трантор или Сарк. Бојао се Трантора и мрзео га, али је знао да то ни у ком случају не сме да буде Сарк.

— Ви! Ви тамо!

Теренс се следи. Капија је била на неких тридесетак метара испред њега. Ако потрчи... Али, човеку који трчи неће допустити да напусти узлетиште. То не сме да учини. Не сме да потрчи.

Млада жена гледала је кроз отворен прозор на колима каква Теренс никад раније није видео, чак ни за оних петнаест година што их је провео на Сарку. Метал на њима блистао је и светлуцао као драгуљи.

— Дођите овамо! — довикну му она.

Ноге су га једва однеле до кола. Генро му је казао да ће га кола Трантора чекати ван узлетишта. Да ли је баш тако рекао? И зар би они на такав задатак послали једну жену? Девојку, заправо. Девојку тамна, веома лепа лица.

— Ви сте стигли бродом који се баш сад спустио? — запита га.

Ћутао је. Она је постала нестрпљива.

— Ја сам видела кад сте напустили брод.

— Да, да, — промрмља он.

— Улазите онда!

Држала је врата отворена да би он могао да уђе. Унутрашњост кола била је чак луксузнија но што је то спољни изглед одавао.

— Ви сте члан посаде? — рече девојка.

— Куша ме, — помислио је Теренс.

— Ви знате ко сам ја, — одговори јој и подиже руку према медаљону.

Без икаквог шума кола кренуше прво уназад, да би се окренула и пошла према излазу. Кад су пролазила кроз капију, Теренс се дубље завали у меке, хладне јастуке од кирта. Али, та опрезност била је непотребна. Док су пролазили, девојка, не заустављајући се, добаци чуварима:

— Овај човек иде са мном. Ја сам Самија од Фајфа.

Требало је да протекну секунди да би уморни Теренс чуо и разумео те речи.

* * *

Један радник на узлетишту погледао је с места на коме је стајао према њеним колима и промрмљао нешто у подигнуте ревере на свом капуту. Затим је ушао у најближу зграду и вратио се свом послу. Његов надзорник намрштено га је гледао, помисливши да треба да га укори због напуштања радног места.

Мало даље од узлетишта, један од двојице људи који су седели у једним колима проговори љутито:

— Ушао у кола неке девојке? Која кола? Какве девојке?

Иако је био у саркићанском оделу, по његовом акценту јасно се видело да је пореклом са Арктура, планете која је припадала Транторској Империји. Његов друг био је Саркићанин. Кад су кола о којима су говорили прошла кроз капију и стала повећавати брзину, он се мало издиже са свог седишта и узвикну:

— То су кола леди Самије. Нико други нема таква. Шта сад да радимо?

— За њима! — кратко рече онај други.

— Али, леди Самија . . .

— Она ме се ништа не тиче. Не би требало ни тебе да се тиче. Шта би иначе тражио овде?

— Нећемо моћи да је стигнемо, — мрмљао је Саркићанин крећући кола. — Чим буде приметила да је пратимо, она ће нам измаћи. Њена кола могу да постигну брзину од двеста и педесет километара.

— Она вози брзином од сто, — одговори Арктуријанац.

А мало затим додаде:

— Не вози у седиште службе сигурности. То је сигурно.

Нова пауза, па Арктуријанац поново проговори:

— Не иде ни у палату Племенитог од Фајфа. Дао бих не знам шта да знам куда се упутила. Изгледа да ће проћи кроз град без заустављања ...

— Како можемо бити сигурни да је овај кога чекамо у њеним колима? — рече Саркићанин. — Можда је то само игра да бисмо се ми удаљили од узлетишта. Она не покушава да нас се отресе. Сигуран сам да она не би узела ова кола да није имала намеру да буде примећена и праћена. Та кола човек може да препозна с два километра даљине.

— И ја сам то исто помислио, али сигуран сам да Фајф не би послао своју ћерку да би нас уклонио с пута. Чета патролција обавила би тај посао много боље.

— Можда у колима није његова кћи.

— То ћемо ускоро открити. Њена кола успоравају. Скрени иза прве окуке . . .

* * *

— Желим да говорим с вама, — рече девојка.

Теренс је, после извесног размишљања, закључио да то није била обична клопка како је у почетку мислио. Девојка је заиста била леди од Фајфа. Морала је то бити. Она се ниједном није окренула да би погледала да ли је ко прати. Међутим, приликом сваког заокрета који су учинили он је видео да за њима иду једна кола, увек на истом отстојању. Нити су их сустизала, нити су заостајала. То није било случајно. Он је то знао. У њима су могли бити људи Трантора, што би за њега било добро. Али, исто тако могли су то бити и људи из саркићанске службе сигурности. У том случају Фајфова кћи послужиће му као изврстан талац . . .

— Спреман сам да одговарам, — одврати.

— Ви сте били на броду којим су са Флорине довели оног урођеника? Оног кога оптужују за многа убиства.

— Био сам. Већ сам вам то рекао.

— Врло добро. Довела сам вас овамо да нам нико не би сметао у разговору. Јесу ли га испитивали за време пута?

Толико се нико не би могао претварати. Она заиста није знала ко је он.

— Да, — одговори он опрезно.

— Јесте ли присуствовали испитивању?

— Да.

— Добро. То сам и мислила. Узгред, зашто сте напустили брод пре осталих?

То питање, помисли Теренс, требало је да ми постави као прво.

— Требало је да однесем један специјални извештај . . . — оклевао је да настави.

— Моме оцу? Не брините због тога. Ја ћу вас одбранити. Рећи ћу да сте пошли са мном јер сам ја то наредила.

— Врло добро, леди, — рече он.

Та реч „леди“ изненада је у свом пуном значењу продрла до његове свести. Она је била леди, прва леди на Сарку, а он само Флорињанин. Човек који се усудио да убија патролције, па чак и племените, може и да погледа у лице једне леди.

Он диже главу и управи на њу свој испитивачки поглед. Била је веома лепа. А стога што је била највећа леди у земљи, она није ни примећивала његов поглед.

— Желим да ми све испричате. Све оно што сте чули на саслушању. Желим да знам све што је Флорињанин изјавио. То је веома важно.

— Могу ли да знам зашто се интересујете за тог човека?

— Не можете, — одговори она суво.

— Како ви кажете, леди.

(Наставиће се)

Успех неуспелог „Фауста"

Ремек-дела која су од првог тренутка освојила публику могла би се изборојати на прсте. Насупрот њима, много је већи број оних која су у почетку изазвала само равнодушност или чак негодовање публике, али их је суд историје прогласио бесмртним.

Опера „Фауст" претставља изразит пример свирепе равнодушности публике и незнања охолих критичара. Дело француског композитора Гуноа било је хладно примљено. Прве претставе су заказане у париском позоришту „Театр лирик". Али, пошто је „Позориште Порт-сен-Мартен" заказало претставу истоимене драме и са истом садржином од писца Енерија, приказивање Гуноове опере одложено је на

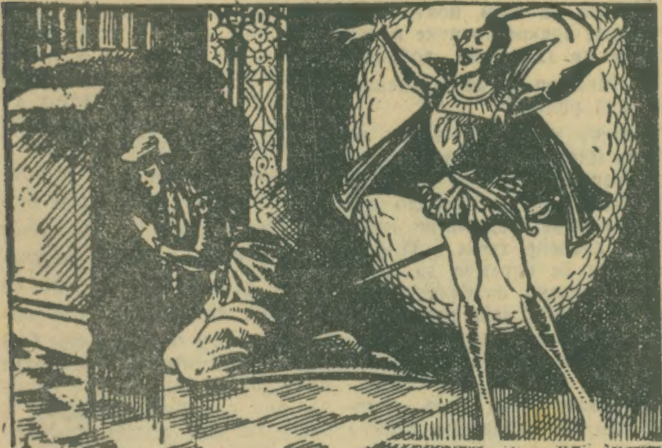

неодређено време. Енеријев „Фауст" доживео је потпун неуспех и, срећом по Гуноа, пробе опере поново су почеле.

Сад се појавила друга недаћа. Цензура је учинила опери озбиљне замерке, сматрајући да сцене у цркви вређају религиозна осећања. Наиме, Мефисто саркастичним смехом прекида Маргарету док се моли, а богохулним упадицама меша се у песму хора верника. Пошто је један Гуноов друг из детињства у то време био врло утицајан, композитор га доведе на пробу и овај дозволи да се опера изведе. Али, баш кад је објављена премијера, разболи се певач који је требало да игра Фауста. Гуно је имао леп глас и затражи да он пева наместо болесног Гвардија. Ипак, премијера је одложена до 19 марта 1859. Најзад, кад је изведена, опера на публику није оставила никакав утисак.

Но, Гуно се није обесхрабрио. Партитуру опере послао је у стране земље, у којима је касније доживела велик успех. У Милану, Берлину, Франкфурту, Хамбургу и Хановеру Гуноа су дочекивали клицањем. „Фауст" је поново изведен у Француској 1861, и то у париској „Опери". Овом приликом извођење се претворило у велико композиторово славље. Дакле, њему је признање одато прво у иностранству, а тек доцније у његовој домовини.

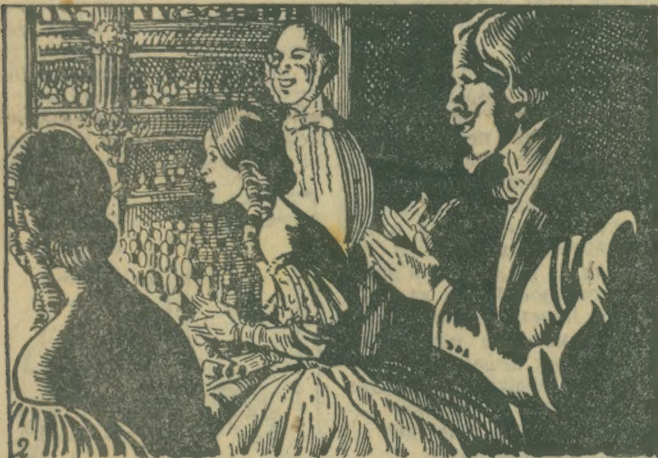

ЧИЊЕНИЦЕ У ЦИФРАМА

Око 60 отсто светског становништва не уме да чита и пише. У Африци има 77 до 81 отсто неписмених.

У читавом свету има око пола милијарде деце од 5 до 14 година — дакле у узрасту кад се обично иде у школу.

На хиљаду становника земље долази 98 радио-пријемника, којих на свету укупно има око 260 милиона (податак из 1954).

Тридесет разних земаља емитује телевизиске програме, а исто толико њих има филмску индустрију.

У Великој Британији излази 114 дневних листова (570 примерака на 1000 становника), у Француској 137, у САД 1.765, а у СССР 7.426 дневних листова.

РАДИОАКТИВНО МАСТИЛО

У Хемиском институту Универзитета у Луизијани, у САД, откривено је радиоактивно мастило које би могло да изазове малу револуцију у литографији. Рукописи и цртежи израђени тим мастилом могу дати стотине отисака на фото-хартији.

ВРТ ЗА ИЗГУБЉЕНЕ ЖИВОТИЊЕ

У Хамбургу се ствара врт за изгубљене животиње. Одређено је неколико хектара земљишта на коме се граде кућице у које ће бити смештене изгубљене мачке, пси, папагаји итд. Они ће тамо добијати храну и биће чувани док се не јаве власници. Према статистичким подацима, годишње се у Хамбургу изгуби око 20.000 животиња.

ЕЛЕКТРИЧНИ БРОДОВИ

У Западној Немачкој праве се планови за електрификацију пловидбе на рекама и каналима. У првом реду то треба да се оствари на каналу Дортмунд—Емс. Бродови би се кретали слично градским тролејбусима, што је много практичније него да су снабдевени електричним батеријама или акумулаторима, који би смањивали простор намењен товару. Међутим, како електричне жице морају да иду обалом, то ће овакав начин покретања бродова бити ограничен само на уске реке и канале.

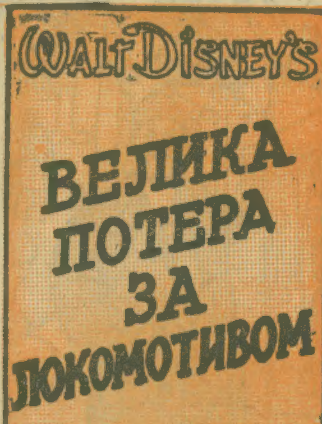

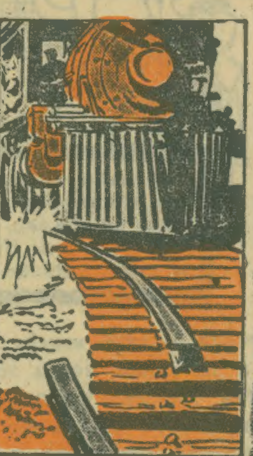

Да ли сте знали ...

Познато је да је риба веома хранљива. Али, да ли сте знали за ове појединости о рибама и о користима које људи имају од њих:

Риболов је једно од најстаријих занимања човека, а после земљорадње људи се њиме највише баве.

Око 14 милиона тона рибе улови се сваке године. Највише улове Јапанци: преко 4,5 милиона тона. Сваког дана крене у лов преко милион и по јапанских рибара.

Енглези обично једу више рибе него меса, а и за Кинезе је риба важнија од меса. Око 80 милиона Кинеза сваког дана очекује ручак из мора.

Привредни значај риболова није само у томе што обезбеђује храну за огроман део човечанства, него и у томе што даје сировине за веома значајне индустриске гране које су се развиле у вези с риболовом, као што су: конзервисање рибе, индустрија рибљег уља и рибарских мрежа, повећање производње соли, индустрија лимених кутија и бачава, повећана производња угља и електричне енергије, оживљавање бродоградње, саобраћаја, трговине итд.

Споредни производи од рибе су: рибље брашно за исхрану стоке, рибље уље: за исхрану и за израду штампарских боја, за прераду коже, за производњу мазива и за израду сапуна, маргарина, лепка, за импрегнацију влакана синтетичке вуне, за добијање витамина А и Б, итд.

★

ШТА ЈЕ АЗИЈАНИЗАМ, А ШТА АТИЦИЗАМ?

После похода Александра Македонског на исток и његове смрти, у Малој Азији развио се посебан стил у говорништву — азијанизам.

Стил азијанизам је бомбастичан и кићен, али без снаге и убедљивости. Крцат је песничким изразима; тропима и фигурама. Цео говор састављен је од кратких и испрекиданих реченица, пун је афеката и ритма. Због тога Цицерон каже да одржати такав говор значи певати, а не говорити. Главни претставник овог говорничког стила био је Хегезија из Магнезије (умро око 250 године пре наше ере).

Азијанизам је допро и у Рим, где га је ширио говорник Хортензије (114 — 50 год. пре наше ере). Једно време присталице овог говорничког стила били су Марко Антоније и Цицерон.

Атицизам је био правац хеленистичке епохе. Он је захтевао да се мисли и пише што је могућно тачније, и то према старим грчким узорима. Овај покрет јавио се око 200 го-

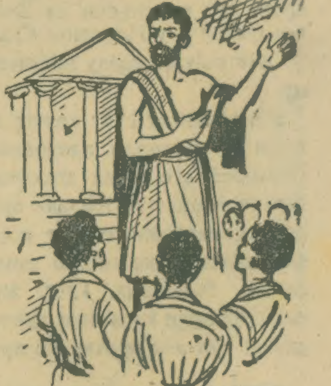

дина пре наше ере, а био је уперен против азијанизма. Атицизам се јављао и у доцнијим вековима: на почетку Средњег века, на крају 19 и на почетку 20 века. Овај правац у говорништву имао је најбоље претставнике у Цецилију, Дионисију, Аристиду и другима.

★

ОД ЗЕИНА ВИКАРА, А ОД ВИКАРЕ ПЛАТНО...

Викара је влакно слично вуни. Меко је и топло, а лако се боји. Производи се од зеина, једне врсте беланчевине која се добија из кукурузног брашна.

Највећи кловн на свету, Грок, кога је пре последњег рата наша публика гледала на филму, написао је књигу својих успомена. Препричану, доносимо је за наше читаоце у најсажетијем облику.

Дозволите ми да вам се претставим. Ја сам Швајцарац, 76 ми је година, целог живота сам био и остао кловн, а зовем се Грок. Кад зажелим да свирам на виолини — не на обичној, већ на малој као шака — прво седнем на столицу, али не на седиште, већ на наслон. Ака хоћу да свирам на клавиру, уместо да му принесем столицу, привлачим клавир столици. Такав сам ја!

Одјекнуо је мамин избезумљени глас

Отац ми је био прво часовничар, па кафеџија, али му ни тај посао није ишао од руке. Сваке ноћи је касно долазио кући, али где проводи време нико није смео да га пита. Очајна, мати ме једно вече поведе у циркус да се разонодимо. Између осталих тачака, на програму су била и „Четири ђавола на трапезу". Кад је ред дошао на њих, добоши су залупали. Гледаоци су упрли погледе увис, срца су нам узбуђено закуцала и — наједном је одјекнуо мамин избезумљени глас:

— Адолфе, како те није срамота!

Заиста, трећи „ђаво" с лева надесно није био нико други него мој отац.

Тог одлучујућег вечера, када су, као у зачараном кругу, преда мном дефиловали јахачи, акробати, дресери и кловнови, одлучио сам да школске предмете заменим трапезом. Но, то је била само одлука.

Свако по подне, пошто напишем задатак, вежбао сам у акробатици. Ишао сам по жици, или сам свирао на виолини и клавиру. Једног дана, пријатељ мога оца Луи Буркен понуди ми да за 20 франака отсвирам нешто пред публиком док се он буде одмарао између две тачке на жици разапетој преко улице. Пристао сам. Дошло је вече, жица је била затегнута, а испод ње тискали су се нестрпљиви гледаоци. Наједном, Буркен је пребледео као смрт. Тек тада је приметио да је испод жице немогућно поставити мрежу сигурности.

— Не смем, — тужно је рекао акробата. — Ни за живу главу не смем!

Одједном, осетих неку чудну вртоглавицу. Нешто узаври у мени и ја викнух из свег гласа:

— Ја ћу место вас!

— Да ниси полудео? — зграну се Буркен.

— Ни најмање. Али ваљда не мислите да публику вратите кући? Трчите оцу и питајте га хоће ли ми дозволити.

Буркен ишчезе између кућа, а ја, гоњен неком непознатом снагом, устрчах до трећег спрата, узех мотку за одржавање равнотеже и, изашавши на прозор, нађох се обасјан млазевима светлости.

Кад сам спустио ногу на разапету жицу, осетих страх. Нисам се усуђивао да погледам на искупљену публику. Свет је био престао да разговара и настала је гробна тишина. Шта ћу сад? Да одустанем? Никако!

Пода мном се заори пљесак

Стегао сам зубе и крочио. Један метар, други, трећи... Кад сам стигао до наспрамног прозора, пода мном се заори пљесак. Је ли он намењен мени? Наравно. Мени! И ја, опијен гордошћу и храброшћу, кренух истим путем назад.

Корачао сам брже но први пут, али на половини пута изгубих равнотежу. Срећом, у паду се ухватих за челично уже.

Одмах сам схватио да се незгода догодила зато што је жица попустила. И док је публика бурно негодовала против оних који је нису чврсто везали, успео сам да се довучем до прозора. Ту, покрај запањеног Буркена, стајао је мој отац. Дрхтећи, привукао ме је к себи, а затим, блистајући од среће, узвикнуо:

— Сине!

Баш после тога наступило је најтужније раздобље мога живота. Срећа која ми се за тренутак била осмехнула, одмах ме је напустила. Са сестром сам кренуо на турнеју по Швајцарској, али смо доживели потпун неуспех. После тога послужујем у једној кафани, а затим постајем учитељ француског језика деце једног мађарског грофа, иако немам више од 17 година.

Незадовољан службом коју нисам осећао као свој прави позив, напуштам грофа и, захваљујући сталним вежбама, добијам прва запослења као акробата. Кад ми је било 26 година, 1906, одлазим с познатим комичарем Бриком за Буенос Аирес. Али, на пучини се догоди квар и брод пристане уз обалу једног малог острва. Увече док су урођеници са чуђењем гледали беле људе, Брику и мени сине мисао да им приредимо претставу. Но, за време нашег извођења догодило се нешто необично. Уместо да се смеју, урођеницима се на лицу читала туга, неспокојство и мржња према Брику. Док ме је он „грдио", мештани су јецали. Кад ме је "ударио" ногом, многи су бризнули у плач. Уместо да нашу игру схвате као шалу, они су је до те мере погрешно разумели да су, у тренутку кад сам ја пао пред Бриком на колена, пришли да га моле за милост. Морали смо да прекинемо извођење, јер су Брика сви мрко гледали, а ја сам, у знак саучешћа, добио на поклон печен овчији бут.

По повратку у Европу, славни кловн онога времена Антоане позива ме на сарадњу. За мене тада почиње нов живот. Крај њега увиђам колико је потребно интелигенције, духа и истрајности да би човек постао добар кловн. Преко целог дана напорно смо вежбали, а спавали највише шест часова дневно. Наша жеља била је да покажемо публици како је велика разлика између глупог августа и кловна, који може да буде уметник високог ранга. И, кад смо мислили да смо довољно напредовали, пошли смо пред најстрожу публику на свету — у Шпанију. Као што је Италија земља тенора, Шпанија је земља кловнова. Неспреман артист у њој брзо пропадне, али ко тамо доживи успех отворена су му врата целог света. Антоане и ја доживели смо у Шпанији право славље.

И у 76 години имам вере у себе

Године 1911 играо сам са Антоанеом у Паризу, у циркусу "Медрано". Једног вечера он је дошао љут и гунђајући изишао на сцену. Играо је сасвим осредње. Да спасем програм, удвостручио сам труд и добио од публике неколико топлих аплауза, што је Антоанеа увредило и разбеснело.

Уместо да игра, повукао се устрану, прекрстио руке и, пакосно ме гледајући, добацио:

— Мислиш ли да је смешно то што радиш?

Човеку на сцени никад не треба много па да му се отсеку ноге. Правио сам се да га не чујем, јер је требало сву пажњу усретсредити на извођење следеће тачке. И баш кад сам се спремао да изведем неколико опасних скокова, иза својих леђа поново зачух Антоанеов глас:

— И даље мислиш да је то смешно?

Помахнитао од беса, потрчао сам према клавиру, скинуо с њега крило и пошао на Антоанеа. Прозревши мојy намеру, побегао је иза кулиса, док се иза мене разлегао пљесак и грохотан смех.

Оставши с крилом у руци, требало је нешто учинити. Али шта? Једна мисао брзо ми је пала на памет и ја одлучих да крило прислоним уз клавир. Затим сам скинуо свој шешир и пустио га да се откотрља низ ту "стрму раван". Публици се то, очигледно, свидело, јер одјекну пљесак. Тада, понесен неким изненадним надахнућем, скочих на клавир и, као на тобогану, сасуљах се низ политирани поклопац. Та вожња изазвала је буру одушевљења и ја сам отада то увек чинио. Уопште, многе збиље и случајности из живота или са сцене уведене су у наше, а касније само у моје тачке. Оне су деловале, а и данас делују на публику као и најмудрији "гегови" до којих се долази дугим размишљањем и усавршавањем.

Данас, иако ми је 76, ја правим скокове као кад сам био младић. Успевам то јер имам вере у себе, јер сам сигуран да ћу успети. Кад год сам се колебао, доживљавао сам неуспехе, чак и онда кад сам био много снажнији и еластичнији него данас. Али, у току година, док сам губио младост и снагу, ја сам стицао драгоцено искуство: да морална снага често више вреди од физичке.

АПОТЕКА У САВАНИ

Кад вас заболи глава или добијете кијавицу, одлазите у апотеку. Апотекар ће вам дати лек којим ћете излечити бољку: неке капљице, прашак или таблете. Али, апотека нема свуда. Никоме од нас, например, никад не би пало на ум да тражи апотеку у саванама Западне Африке. Ипак, њих и тамо има.

Ако не верујете, прошетајте се по савани. Чак и ако нисте нарочито пажљив посматрач, више је него сигурно да ћете

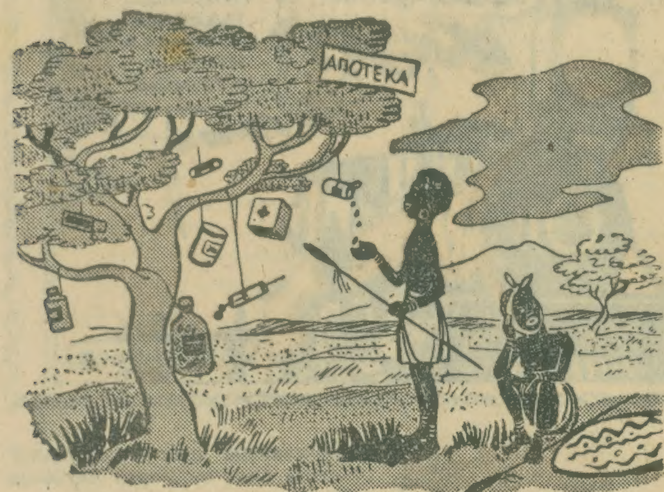

убрзо запазити разгранато дрво с кратким, кривим стаблом. Зове се „саркоцефалус". Његове крупне плодове, чији укус и мирис потсећају на јагоду, Европљани настањени на Златној Обали и у Источном Судану сматрају за праву посластицу.

Но, вредност овог дрвета не лежи у његовим плодовима. Саркоцефалус је за домороце западних области Африке права правцата апотека, у којој они налазе лека готово свима својим болестима. Густ, жут сок који лучи кора овог дрвета служи као лек против маларије и малокрвности. Тај сок такође помаже код стомачних поремећаја и болова. Вода у којој се кувала срж дрвета олакшава и убрзава варење хране, а делује и као средство за јачање читавог организма. Ако некога заболи зуб, довољно је да сажваће мало коре овог дрвета и да је тако сажвакану стави на зуб, па ће болови одмах престати. Исушена и истуцана кора, као и корење, има доста јако дезинфекционо дејство, па се стога употребљава за посипање рана. Зелена кора и корење саркоцефалуса и данас се називају „афричким кинином", јер су све до недавно служили као замена за овај драгоцени лек.

И лишће саркоцефалуса служи као лек. Становници Либерије лече дизентерију на тај начин што жваћу лишће „дрвета-апотеке" пошто га претходно поспу бибером. Поред тога, сок исцеђен из лишћа пије се и употребљава се за стављање облога код грознице.

Лековита својства разних делова ове биљке објашњавају се извесним састојцима веома сличним алкалоидима, који, као што је познато, уништавају микробе-изазиваче болести и трулења.

Атомски ледоломац

У Лењинграду се сада гради први атомски ледоломац. Он ће бити дуг 139 метара, а биће израђен на потпуно новим принципима. Брод ће имати 24.000 коњских снага, а за 24 сата пловидбе трошиће свега неколико грама атомског горива. На тај начин моћи ће да плови годину дана без обнављања залихе горива. Ово је веома важно за бродове који се налазе у пределима Северног и Јужног Пола, јер њима често није могућно да за дуже време обнове гориво.

ЈЕДНО ХЕРОДОТ, А ДРУГО ЖИВОТ...

На многим америчким поштанским зградама налазе се исписане ове Херодотове речи: „Ни снег, ни киша, ни жега, ни мукла тмина ноћи нису у стању да гласоношу спрече да добијену поруку пренесе брзо и тачно". Истина, кад је Херодот то писао, 430 година пре наше ере, он није слутио какву опасност пси могу да претстављају за савремене гласоноше, тј. поштаре. На ту опасност недавно је указао конгрес америчких поштара, одржан у Чикагу. На конгресу је изнето да је само у току прошле године преко 6.000 америчких поштара настрадало од уједа паса и да су многи онеспособљени за даљу службу. Донета је чак и резолуција у којој је наговештена могућност штрајка ако Министарство пошта не предузме ефикасне мере за заштиту разносача писама и телеграма од насртљивих животиња.

Како изгледа, Министарство пошта озбиљно је схватило ову претњу, јер је одмах образовало комисију која ће проучити цело питање. Комисија је, каже се у једном извештају, добила више предлога, али још није могла да нађе задовољавајуће решење. Хемиска индустрија предложила је једно хемиско једињење којим би била попрскана униформа сваког поштара, а које је такво својства да одбија псе. Незгода је у томе, додаје се у извештају, што то хемиско средство не само одбија псе, већ наноси квара и самој униформи. Текстилна индустрија, опет, предложила је панталоне с ногавицама које су импрегниране дрветом, тако да их ни најоштрији псећи зуби не могу прогристи. Комисија је, међутим, утврдила да су такве панталоне знатно теже и да би успоравале разношење поште. Исто тако одбачена је и сугестија да се поштари наоружају воденим пиштољима напуњеним раствором амонијака. Комисија је нашла да би то средство јаче деловало на поштаре него на псе.

Затражено је мишљење и од ветеринара, као и од специјалиста за психологију паса, која је постала посебна наука у Америци. Они су дали неколико стручних савета. Кад наиђе на пса, поштар мора, по савету психијатара, да остане непомичан. Ако пас настави да се приближује, поштар треба мирним али одлучним гласом да му викне да стане. Ако ни то не помогне, псећи психолози предлажу да поштар брзо

покрије лице својом капом.

Дирекција пошта у Калифорнији решила је да врши експериментисање на своју руку. Она је пошла од претпоставке да једино што пса може одвратити да не уједе поштара то је помисао да ће сам бити уједен. Тако је она најмила известан број нарочито обучених крупних паса, који прате поштара при разношењу писама и телеграма. Резултат је био делом позитиван, а делом негативан. Наиме, кућни пси нису уједали поштаре, али су поштарски уједали кућне, па сада многи власници уједених паса туже суду Дирекцију пошта.

Тако је, бар засад, проблем остао нерешен.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ПРЕВОЂЕЊЕ НА ВЕЛИКИМ МЕЂУНАРОДНИМ КОНФЕРЕНЦИЈАМА

У Уједињеним нацијама, где су окупљени делегати из читавог низа земаља у којима се говори различитим језицима, веома успешно је решено превођење говора. Примењује се такозвано непосредно превођење. Пред сваким говорником, на месту одређеном за делегацију његове земље, налази се микрофон, који преноси глас до пет преводилачких кабина одређених за сваки од пет званичних језика: енглески, француски, шпански, руски и кинески. У свакој кабини налазе се четири преводиоца који ће преводити на оне језике којима се тог тренутка говорник не служи. Тако се, например, у кабини за шпански налазе преводиоци који ће са енглеског, француског, руског и кинеског преводити на шпански језик. Ако се говори на енглеском, преводилац за тај језик слушаће пажљиво и тренутно преводити на шпански. У другим кабинама преводиоци за остала четири језика поступаће на исти начин.

Пред сваким делегатом налази се мала разводна табла преко које он укопчава у своје слушалице преводиоца за онај језик који жели.

То непосредно превођење изискује велико знање и рутину, јер треба преводити истог тренутка кад говорник изговори реч и верно преносити све политички важне танчине, а често се служити и разним веома стручним изразима. Због тога је то изванредно одговорна дужност, па преводилац, пре него што буде примљен на рад у Уједињеним нацијама, мора да положи врло тежак испит.

НАУЧНО КРСТАРЕЊЕ ТИХИМ ОКЕАНОМ

Стручњаци калифорнијског Океанографског института, укрцани на два специјално опремљена брода, пошли су на крстарење Тихим Океаном, с циљем да проуче морско подручје од око 9 милиона квадратних километара, јер је тај предео готово потпуно неиспитан у навигационом погледу. Испитивања ће трајати три месеца. Научници ће проучавати струје, временске прилике, хемиски састав мора, подморски геолошки састав, преношење звука кроз воду и животињски свет у овом огромном океанском пространству.

ГДЕ ЈЕ КОШУТА-ПЛАНИНА?

Кошута-Планина налази се у средњем делу планинске групе Караванки. Највиши врх зове се Кошутник и висок је 2.134 метра.

ГОСТИ СТАРОГ ДУБРОВНИКА

Страни свет што је дуже или краће време боравио у Дубровнику стизао је у њега углавном бродовима. Само галије које су превозиле угледне личности — владаре и моћну властелу с Балканског Полуострва, стране амбасадоре и оне којима је дубровачка влада указивала нарочиту пажњу — пристајале су у градској луци, где их је свечано дочекивао кнез с властелом. Иначе је главна дубровачка лука била Груж „западно од Дубровника, добро заштићена, у којој може да се лепо склони преко стотину галија".

У гостољубивом граду

Владари Србије и Босне, као и феудални господари суседних области, били су чести гости у Дубровнику. Долазили су у државну посету или су, прогнани из својих земаља, тражили уточиште у овом гостољубивом граду. У току његове дуге историје, Дубровник је посетило и неколико страних владара.

Готово сви први босански владари одржавали су пријатељске везе са Дубровником. Кулин-бан дао је Дубровчанима трговачке повластице у својој земљи, а један од његових наследника, бан Матија Нинослав, био је први босански владар који је посетио Дубровник (1240). У својој повељи, која је састављена у овом граду и којом се потврђују дубровачке повластице у Босни, бан Матија Нинослав каже: „ ... придох си у Дубровник к старим ми пријатељима, властели и опћини градској, а придох с мојим бољарима".

Неки од босанских владара долазили су у Дубровник да га виде и посете своје пријатеље; неки да се ту склоне. Још као бан, Дубровник је посетио и Твртко I, најславнији босански владар (1367). Твртко се заклео да ће његова кућа живети увек у братству с Дубровчанима, па ипак, после његове смрти, ти односи нису увек били најбољи, па је долазило и до рата између Дубровника и босанске пограничне властеле.

Моћни великаш Херцег Стјепан задао је Дубровчанима за време свог дугог живота много невоља и брига. Он се неколико пута спремао да посети Дубровник. Дубровачка влада увек се припремала да што свечаније дочека свог моћног суседа, надајући се да ће га умилостивити. Међутим, Херцег Стјепан посетио је Дубровник као старац на измаку живота, неколико месеци пред смрт (1466). Дубровник га је свечано дочекао, али изгледа без великог сјаја, јер је то била жеља старога Херцега.

И први краљеви Србије, Радослав и Владислав, боравили су извесно време у Дубровнику, али као прогнаници из својих земаља. У дубровачким хроникама, као најславнија забележена је посета цара Душана. Кад су Турци угрозили наше средњовековне државе, Дубровник је пружио краће или дуже склониште члановима владарских породица Бранковића, Мрњавчевића, Котроманића, Балшића и Косача-Хранића.

Дубровник је врло рано постао мост преко кога се из једног великог дела Балканског Полуострва долазило у додир са западним светом. Али, исто тако, преко Дубровника су и странци долазили у додир с нашим људима из унутрашњости полуострва. Ту су склапане трговачке везе и одатле су каравани разносили робу по трговима наших средњовековних држава. Због тога је у Дубровнику увек било много страних трговаца, највише из Италије, па затим Француза, Немаца, Енглеза, Шпанаца, Холанђана и трговаца из ханзеатских градова с Балтичког Мора. Са Истока су овамо долазили Грци, Турци, Албанци, Јермени, а помињу се и Татари. Улице су се шарениле од разнобојних домаћих и страних ношњи, а у градској вреви чули су се говори готово на свим европским језицима. Дубровачке луке биле су увек пуне страних бродова и помораца.

Ричард Лавље Срце у Дубровнику

Први страни владар који је посетио Дубровник био је енглески краљ Ричард Лавље Срце, за кога предање каже да је свратио у Дубровник на повратку из Палестине (1192). У близини Дубровника краљеве галије захватила је страховита бура. Ричард се заветовао да ће, ако се спасе, на оном месту где се буде искрцао подићи цркву. Стари дубровачки хроничари причају да се краљева галија склонила под оточић Локрум. Дубровчани су свечано дочекали енглеског краља и наговорили га да на Локруму подигне само малу заветну црквицу, а у Дубровнику да сагради велику цркву, која ће бити саборна. Хроничари кажу да је Ричард на то пристао и дао заградњу цркве стотину хиљада дуката.

Дубровник је посетио и угарски краљ Сигисмунд (1396), враћајући се у своју земљу после страшног пораза код Никопоља. Дубровчани су свечано дочекали Сигисмунда и указали му највеће почасти, јер је он тада био њихов врховни заштитник. Дански краљ Ерик IX, 1424 године, у два маха је боравио у Дубровнику, одлазећи на ходочашће у Палестину и на повратку из ње. Дубровчанима је остао дужан 2.000 дуката и они су имали велике муке док су добили свој новац. Такође су се извесно време задржали у Дубровнику на свом путу у Палестину и два аустриска цара, Алберт II (1414) и Фридрих III (1436).

Долазак бродова с трговачком робом и путницима претстављао је за Дубровчане значајан догађај. С бродовима су стизале и новости, тако да је Дубровник био увек добро обавештен о збивањима у свету. Чим би брод стигао у луку, цариници су прегледали његов товар, а чиновници здравствене службе будно пазили да особље и путници с њега не дођу у додир с Дубровчанима у случају да је брод стигао из неког места које је заражено кугом или каквом другом сумњивом болешћу. „Ова господа много троше за чување здравља и чине да се сви каравани задржавају у лазаретима изван града. Тако је и пресветли амбасадор извршио карантин у једној палати у луци Гружа", записао је један странац у свој дневник половином 16 века.

Први дубровачки хотел

Угледни странци који су долазили у Дубровник отседали су у кућама и палатама које би им одредила влада Републике. Она им је указивала гостопримство, бринући се за њихов смештај и храну. Али, Дубровник је увек био пун и других странаца трговаца и осталих, који су у њему прекидали своје путовање, да се одморе, разоноде или да упознају његов живот и обичаје. Да би им обезбедила смештај, дубровачка влада је, 1347 године, решила да се сагради коначиште, хоспицијум, „у коме ће отседати странци". Тај први дубровачки „хотел" налазио се у једном делу палате Спонзе, која је иначе служила за старинарницу, ковницу и воскарницу, а ту су били смештени и дућани и магазе. Тако су страни трговци отседали у згради где је била смештена и њихова роба.

Спонза није остала једино коначиште за стране трговце. Већ на почетку 15 века помиње се и једна приватна гостионица у којој су отседали странци. Но, они су отседали и по приватним кућама, а влада је строго пазила да се странци смештају удобно и да им се за њихов новац пружи све што је потребно за одржавање реда и чистоће.

Крајем 16 века, дубровачка влада одлучила је да на Плочама сагради велико коначиште за трговце који су долазили из Турске. То коначиште, које је названо Лазарет, завршено је тек тридесетих година 17 века, а сачувало се до данас. Лазарет није служио само за смештај трговаца и робе, него и као карантин. У њему је морао да проведе одређено време, под надзором санитарних власти, сваки онај који је долазио из унутрашњости Балканског Полуострва. Ту су отседали и дубровачки и страни посланици који су се враћали из Цариграда. Турски путописац Евлија Челебија, који је 1664 године био у Дубровнику, каже за Лазарет: „То је зграда на више спратова, налик на гостионицу, која има лепе собе, кухиње, штале и одаје за војнике. Стражар који пази на странце закључава капију сваке ноћи, а ујутру је отвара. Ова четвороуглаона велика гостионица лежи на морској обали, на каменом брду..."

Земља с највише сликара

Француска је земља с највише сликара на свету, највећим бројем уметничких галерија и многобројним уметничким изложбама које никад не затварају своја врата. Рачуна се да данас само у Паризу има око 50.000 професионалних сликара и сликара-аматера. Док је у прошлом столећу један Француз на 10.000 посећивао галерије, данас се сваки двадесети Француз интересује за сликарство и посећује изложбе. Место марака и старог новца, многи Французи који сами нису обдарени сликарским талентом скупљају — уметничке слике. Пре двадесет година, у уметничке слике било је уложено свега 5% француских уштеђевина, док данас тај проценат износи преко шеснаест. Најзад, око 1920 године у Паризу је било свега десет уметничких галерија, а сада их има преко 1.200.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ТРОШЕЊЕ КАЛОРИЈА НА СВАКОДНЕВНИМ ПОСЛОВИМА

Зна се да је средње развијеном човеку, који при раду умерено троши снагу, потребно 2.500 до 3.000 калорија на дан. А како ове калорије човек троши објавила су недавно двојица страних научника у часопису "Физиолошка ревија". Према том чланку, у сну се за један минут утроши 1,13 калорија, једва нешто мање него у току лакшег рада који се обавља седећи (1,65) и стојећи (1,90 калорија). Насупрот томе, приликом ходања троши се 6,6 калорија за један минут, за време пливања десет, а вожње бициклом 11 калорија. Од женских послова најмање калорија троши се у плетењу (1,17 за минут), а највише при цеђењу великих комада рубља (6 калорија). Приликом брисања прозора троше се три калорије за минут, а при намештању постеље 5,4.

ИГДРАЗИЛ

Игдразил је по скандинавској митологији дрво јасен које одржава свет. Испод његова три корена леже светови: мртвих, живих и свет дивова.

ЧЕЛИК, ПА МЛЕКО

Индустрија челика у Америци по капацитету производње долази на прво место. На друго место, веровали или не, долази производња и прерада млека.

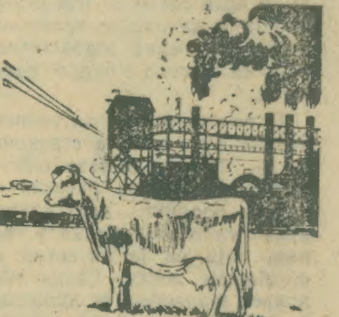

ПОСЛЕДЊИ ДАНИ ГОЛУБОВА-ПИСМОНОША

Коњица је већ одавно уступила место механизованим војним јединицама, а иста судбина ускоро ће задесити и остале животиње у војној служби — голубове-писмоноше и мазге — које сваким даном све више замењују много погоднији савремени изуми. Америчка војска продаје сада прву партију од хиљаду голубова, по цени од пет долара за сваки пар. Послове које су они обављали вршиће отсада нови електронски апарати. Мазге су такође ушле у списак за расход, јер хаубице и њихове делове, које су оне вукле, преносиће убудуће брзи хеликоптери. Животиње које остану непродате биће уступљене зоолошким вртовима и другим сличним установама.

НОВ ИЗОЛАТОР ЗА ЕЛЕКТРИЧНЕ СПРОВОДНИКЕ

Научници у Питсбургу изумели су силиконски омотач за електричне жице, који може да издржи знатно више температуре и за много дуже време од досадашњих изолатора. Овај изум омогућиће сем тога, да се праве мањи електрични мотори с јачом снагом. Лабораториске пробе показале су да мотори са жицама обавијеним овим силиконским слојем могу да раде непрестано десет година при температури од 160 Целзијусових степени без оштећења изолатора.

ИЗ ЦАРСТВА ЗЕЛЕНОГА СФИНКСА

ЗАГОНЕТНА ЛОПТА

Тога дана раније но обично уредили смо место за биваковање, а затим смо кренули у лов на разне стране. Већ три дана јели смо само рибу, па смо зажелели да мало променимо јеловник и уловимо што друго за вечеру.

Трудећи се да се крећем са што мање шума, пробијао сам се кроз не много висок честар и убрзо сам избио у редак шумарак по коме се могло ићи готово слободно, без крчења пута. На малој шумској пољани, окруженој стаблима манго-берија, пошло ми је за руком да се брзо сакријем иза једног дрвета и да одатле несметано посматрам једну азара-лисицу која се некако чудно понашала.

Та велика тамносива тропска лисица изгледала је страховито љ[illegible] Мукло режећи, она се стално бацала на некакав округао предмет, полускривен међу сувим гранчицама и травом, који ме је потсетио на фудбалску лопту. Сваки њен покрет завршавао се промашајем, но она је упорно настављала с нападима. Заборавивши потпуно на лов, ја сам с великим интересовањем пратио њене покрете. Била је све бешња и све љуће је гребла ноктима лопту, бацала је час на једну час на другу страну и трудила се да је зграби зубима. То јој је понекад успевало, али само за неколико секунди, а онда би се лопта опет откотрљала. Своје разочарање због тих силних неуспелих покушаја лисица је изражавала реским штектањем.

Али, у једном тренутку лији је успело да зграби лопту јаче но дотад. С победничким изразом, понела је она свој пл[illegible] према дру[illegible] к[illegible]ју [illegible]ља-не. Не желећи да се лишим лисичјег крзна, брзо скинух пушку с рамена. И баш тада лопта поново исклизну из уста тета-лије. Читав минут гледала је она збуњено, као да се питала како се то могло догодити. Затим се с бесним криком, као каквим ратним покличем, поново бацила на лопту. Јасно сам чуо шкрипу зуба, као по кости или рогу, и „фудбал" је одлетео далеко од лисице.

Не могавши више да се уздржим, гласно се насмејах. Уплашено погледавши у мом правцу, лисица се изгуби у честару. Подигох са земље загонетни предмет. Био је велик као осредња фудбалска лопта, али знатно тежи — око два килограма. Лопта је била састављена из два дела везана уским испупченим „тракама". Њена површина личила је на тврду кожу и била је покривена рапавим и неправилним четвороугаоним и шестоугаоним плочама.

Вртео сам је у рукама, куцкао, али никако нисам могао да одгонетнем шта претставља. Из размишљања тргла су ме два пуцња: то је Пит давао знак да је нешто уловио. Уосталом, већ је било време да се вратим у логор, јер се мрак готово сасвим спустио.

Кад сам, носећи тајанствену лопту, стигао у логор, Пит је већ седео поред ватре и окретао на ражњу дивљу коку и једног злататог зеца. Погледавши са осмехом на оно што сам носио, Пит рече:

— Добро је што и ја нисам донео из лова такву лопту, јер бисмо иначе остали без вечере. А што ти очи тако светлуцају? Шта си то видео у шуми?

Испричах му о лисици и необичној лопти.

— То заиста личи на фудбалску лопту, — рече смејући се мој друг. — Шта знаш, можда су и Индијанци почели да се баве тим спортом. Свашта човек сретне у прашуми. Чуј, а јеси ли видео какве трагове?

— Нисам, — одговорих бацивши му свој необични плен. — Сматрам да ћеш ти, стари и искусни ловац, моћи и без тога да ми објасниш чему ово служи. Иначе, не бих вукао овамо тај терет.

Вртећи главом, Пит је са свих страна загледао тврду лопту и, промрмљавши кроз зубе нешто неразговетно, одбацио је од себе. Увређен мојим смехом, он се обрну:

— Боље седи и једи. Од печења човек има веће користи но од тих твојих загонетки.

После вечере поново сам се сетио своје лопте. Пит ми је узе из руке и стаде је куцкати, окретати, мирисати, па је чак хтео да је отвори ножем. Пошто су сви ти његови покушаји остали узалудни, он бесно одбаци округли предмет и лопта се откотрља готово до саме ватре. Пит тада запали лулу и задуби се у размишљање. Нисам се више усуђивао да га задиркујем. Замишљено сам гледао у тајанствену [illegible]гу и с времена на време потстицао ватру. После дужег ћутања, пуцкетању ватре придружило се и неко гунђање: то је стари ловац наглас размишљао.

— Тако је! Тачно тако! — мрмљао је. — Било је то у једном индијанском селу, далеко на југу. Тамо сам први пут видео исту такву лопту. Лежала је насред улице, а сеоски пси бесно су нападали на њу. Баш као и твоја лисица. Али, нису је могли зграбити зубима.

Он ме погледа искоса, као да хоће да се увери слушам ли га, па настави, само гласније:

— Индијанци су стајали около и смејали се бесу својих паса. Најзад, један од њих запалио је ватру и кад се добро разгорела ставио је лопту крај ње. И тада се догодило чудо. Лопта се отворила и показало се да је то...

Његово казивање прекинуо је неки необичан шум. Као по команди, обојица погледасмо према месту где је, крај ватре, лежала лопта. Али, ње тамо више није било. Лопта се претворила у оклопника који је бежао од ватре, да би, тренутак касније, нестао у тами.

— Тату! Ето шта је то! Тако Индијанци називају оклопника. Зар ти баш сад нисам то казао?..

*

Оклопници живе у Јужној и Северној Америци. Леђа су им прекривена плочицама, које су покретљиве и тако поређане да изгледају као нека врста појасева око животиња. Неке врсте могу да се склупчају. Имају снажне канџе и могу брзо да се укопају у земљу.

КОЛИКО СЕ БИЉКЕ ЗНОЈЕ?

Све биљке црпу воду из земље, па је кроз корен, стабло и гране доводе до лишћа, где се ствара материја од које се биљка састоји — углавном целулоза. За сваки килограм тако створене целу-

лозе утроши се пола литра воде. Количина воде коју биљка утроши за стварање свог ткива одговара, дакле, половини њене тежине. Код мањег растиња то је проверавано мерењем, али велика дрвета, разумљиво, нису могла бити подвргнута таквом опиту.

Количина воде искоришћена за стварање материје из које се биљка састоји само је делић укупне количине течности што кроз корен стигне до лишћа. Онај много већи део одлази у атмосферу испаравањем — на „зној". Та количина која испари већа је 1000 до 2000 пута од оне коју биљка искористи. Например, из биљке која у току једне сезоне достигне тежину од пет килограма — што значи да је за стварање целулозе употребила 2,5 литра воде — испари у атмосферу око пет тона воде.

Свакако да велика дрвета губе још више воде. Само, то зависи и од влажности и температуре ваздуха, као и од поднебља коме су се биљке прилагодиле. Разумљиво је да се кактуси, навикнути на сушне пределе најмање „зноје", а барске биљке и растиња у влажним тропским пределима највише.

Иако се то не може сматрати научно поузданим, неки амерички стручњаци израчунали су да би циновске калифорниске секвоје, према величини, могле дневно кроз лишће „изнојити" 2270 до 13.600 литара воде!

ВЕРОВАЛИ или не...

ДА СПАСЕ ЧАСТ АРМИЈЕ...

Генерал У Јит, врховни командант бурманске војске у англо-бурманском рату 1825 године, приближио се енглеским редовима јашући коња и заклоњен сунцобраном од чистог злата, који је блештао под тропским сунцем, да би на тај начин привукао на себе пажњу непријатељских војника, који су одмах припуцали и убили га. Бурмански генерал био је свестан тога да ће Бурманци изгубити овај неравноправни рат и, да би спречио да се кривица за неизбежни пораз припише његовој храброј војсци, он је добровољно отишао у смрт. Наиме, У Јит је сматрао да се војска која је изгубила свог главнокомандујућег не може, тако обезглављена, сматрати кривом због изгубљеног рата.

ЧОВЕК БЕЗ ДОМОВИНЕ

Ирац Артур О'Тул (1538—1618), највећи авантуриста свог времена, био је у току свог бурног живота капетан у британској војсци, мајор у холандској, пуковник у француској, аустриској и турској, генерал у венецијанској и папској војсци и раџа у Синду и Белуџистану.

МОСТ БЕЗ ЕКСЕРА

Мост који спаја обале реке Махавелинга, на Цејлону, дуг 87 метара, саграђен је без иједног гвозденог ексера. Мост је начињен од веома јаког и от-

порног сатиновог дрвета, које расте на Цејлону.

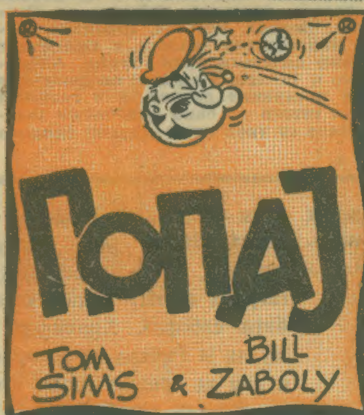

Са свих страна

ВИСОК ДВА И ПО МЕТРА, А СТАР 500.000 ГОДИНА

На овом месту већ смо писали о холандском доктору Конигсвалду који је, 1935 године, купио од неког кинеског трговца три велика окамењена зуба. Пошто их је однео у Утрехт и испитао, објавио је да су припадала џиновском мајмуну који је давно живео на земљи.

Међутим, десет година доцније, др Франц Ваjденреш је изнео мишљење да су ти зуби по свој прилици припадали човеку а не животињи. Ваjденреш није био у стању да каже нешто ближе о томе, например колико су зуби стари и где су могли бити ископани.

Кинески научник др Пеи Вен Шунг, члан Академије наука у Пекингу, недавно је обелоданио резултате ископавања у провинцијама Кванг Си и Кантону. Он је саопштио да је досад пронађено равно 40 зуба који су припадали „Гигантропусу". Према Пеи Вен Шунгу, геолошки слој земље у коме су зуби нађени стар је између 400.000 и 600.000 година. Зуби су припадали човеколиком мајмуну или мајмуноликом човеку, који је морао бити висок 2.40 метра. Он је по свој прилици живео кад и „Синантроп" и „Човек са Јаве", а можда и раније. „Гигантропус", било да је човеков предак или не, налазио се свакако на путу цивилизације. Сад научници очекују да Пеи Вен Шунг тачно одреди старост ископаних зуба, јер ће само тада моћи да се реши загонетка да ли се први човек „појавио" у Африци или у Азији.

* * *

ОСВЕТЉЕЊЕ БУДУЋНОСТИ

Тек што смо почели да уводимо флуоресцентно осветљење, а стручњаци већ јављају да је оно, као и осветљење сијалицама с влакнима, осуђено на пропаст. Како кажу, будућност припада „електро-зрачењу". Кад се смркне, требаће само да се окрене прекидач, па ће зидови почети да зраче нежном, пријатном светлошћу, и то по избору: плавом, зеленом, наранџастом, црвеном или неком другом.

У једној лабораторији у САД већ постоји одаја чији су зидови прекривени плочама од „електро-зрачног стакла" и хемиске супстанце кроз коју пролази струја високог напона. Мењањем висине напона добија се осветљење разних боја.

* * *

СУМПОР ИСПОД МОРСКОГ ДНА

На торњеве петролејских бушилица који се уздижу изнад плована усред Мексиканског Залива више ниједан путник не обраћа пажњу. И таман смо се навикли на необичну новост да се „зелено злато" вади из мора, кад је јављена нова вест: отуда ће се вадити и сумпор. Јер, на шест миља од обале Луизијане, радници једне петролејске компаније открили су наслаге сумпора на 500 метара испод морског дна.

Једно предузеће које је досад вадило сумпор испод мочвара решило је да се посвети овом послу. Његови инжењери изградиће пространу платформу од челика, на којој ће се подићи велика ложионица за грејање воде и јака црпна станица. Загрејана морска вода одводиће се под земљу, одакле ће се растворени сумпор извлачити на површину и затим транспортовати на обалу ради даље прераде.

* * *

МОТОЦИКЛИСТИЧКЕ ТРКЕ НА ЛЕДУ

Шведска је позната као земља зимских спортова. Да би љубитељи мотоциклизма и преко зиме, која овде дуго траје, могли да уживају у овом спорту, организују се и мотоциклистичке трке — на леду.

Да вожња мотоциклом по кружној залеђеној стази не би била погибељна, на точковима су распоређени нарочити гвоздени клинови, као нека врста осигурача. Ове трке су врло узбудљиве и привлаче велик број гледалаца.

Да ли знате?

ПРОТИВ НАЗЕБА

Један амерички лекар из Мисурија утврдио је да човек преко ноћи, ако је она сува и хладна, изгуби из организма око један литар течности. Баш то, по његовим речима, повољно утиче на лечење назеба. Приликом многобројних опита, тај лекар је у 90 отсто случајева постигао добре резултате. Он није давао болесницима пиће, већ само топле слаткише.

ПИГМЕНТИ КОД РИБА

Два енглеска научника из Плимута, дугим испитивањем пигмената код риба, дошли су до занимљивих открића. Наиме, рибе које живе на малим дубинама имају у кожи пигменте црвене или ружичасте боје, јер су то боје које се, при релативно доброј светлости близу површине, лепо виде. Међутим, рибе које живе на већим дубинама имају пигменте златне боје. До тих дубина продире само нешто мало плаве боје, а златни пигменти ту светлост најбоље рефлектују. Кад би ове рибе имале обичне, црвене пигменте, оне се, по мишљењу ових научника, на тим дубинама уопште не би могле видети.

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ НОВОРОЂЕНЧЕТА СПОЉНИМ УСЛОВИМА

Два дечја лекара, један Американац и један Швеђанин, утврдили су да се крвни судови и срце код новорођенчета много дуже прилагођавају нормалном раду него што је то раније сматрано. Досад се мислило да се дете одмах после рођења, за неколико минута или секунди, тј. чим почне да дише, прилагоди нормалној обнови кисеоника у крви. Међутим, према резултатима проучавања ове двојице лекара, то прилагођавање траје три до четири дана. Наиме, у срцу још нерођеног детета налази се један узан крвни суд који осигурава снабдевање мозга крвљу. Доцније, кад постане непотребан, тај се суд смежура и дете обнавља кисеоник преко плућа. Не само што престајање функције овог суда иде спорије него што се мислило, већ, према речима ових лекара, од тога како он обавља свој посао умногоме зависи душевно развиће новорођенчета.

НАЈБОЉЕ НАОЧАРИ

У једној авионској бази у Тексасу вршени су опити за изналажење начина за што бољу заштиту очију од механичких повреда. Опитима је утврђено да су најбоља сочива за наочари од пластичне материје, јер она апсорбују ударе ситних металних делића при раду. Остала сочива, чак и од тврдог стакла, прскала су знатно раније од пластичних.

ДА БИ СЕ ОЧУВАО СИР...

Стручњаци једног енглеског предузећа из Физона пронашли су неку хемикалију која спречава кварење сира. Та хемикалија уништава штетне бактерије, под чијим се дејством сир квари, док на корисне бактерије не утиче неповољно. Овај изум испробан је у Енглеској и на Новом Зеланду и показао је добре резултате.

ЗАШТИТА ОД ЗРАЧЕЊА

Два француска лекара дошла су случајно до једног открића које се може показати као необично важно за заштиту од зрачења. Они су проучавали леукозу, болест која се састоји у ненормалном умножавању белих крвних зрнаца. Ако се крв животиње оболеле од леукозе извади и подвргне зрачењу, па поново убризга, наступа стање које је некад лакше, а некад теже. Ово им је дало повода да врше опите на псима. Тада су утврдили да су пси који су добили инјекције зрачене крви много боље издржали зрачење целог тела него пси који те инјекције нису добили.

„БРЗА" КАО МИСАО

Машина која пише брзином мисли постала је стварност. Она је добила име „Електростил", а изум је Француза Албера Дикрока. Довољно је металним штапићем додаћи једну дирку па да машина отштампа жељени текст брзином од 12 знакова у секунду. Дирке избацују слова, слогове, речи, па чак и целе реченице уобичајене у трговачкој преписци. Овај изум још није погодан за ширу примену због сувише високе цене.

НОВА АМЕРИЧКА МАРКА

Сваке године пошта САД издаје по једну марку од два долара из серије птица-селица, која се пушта у продају 1 јула и продаје се годину дана, тј. до следећег 30 јуна. Рачуна се да се ових марака прода око два милиона комада годишње. За ову годину изабрана је марка која претставља дивље патке како ујесен ниско лете над реком покривеном маглом.

КАО И „ПРАВИ" ЛОНДОН

И Канада има свој Лондон, стар отприлике сто година. Река која протиче кроз овај град такође се зове Темза, а област у којој се он налази носи исто име као грофовија у којој је енглески Лондон. Канадски Лондон исто тако има свој Хајд Парк, Стратфорд, Хајгејт, Ламбет и Четем. Иначе, то је живо трговачко место. За свој напредак оно има највише да захвали изворима нафте, који су 1870 године откривени у његовој непосредној близини.

КО СУ БИЛИ КАРНИ?

Карни су били келтско племе које је живело у области Трста. Помињу их многи стари писци: Страбон, Ливије, Апијан и други. Октавијан, доцнији римски цар Август, придодао их је римској колонији Тергести (Трсту).

Јесте ли већ чули да...

... загонетке су биле веома омиљене у Старом веку, нарочито на Истоку, где су их владари слали један другоме на решавање. Кинези су такође волели загонетке и имали чак нарочите збирке, зване „ја-ми". Грци су примили забаву решавања загонетки са Истока, а Римљани од Грка. Међу Римљанима који су радо састављали загонетке помињу се Вергилије и Цицерон.

... становници неких забачених села на Кавказу споразумевају се, поред говора, и гестовима који замењују не само поједине речи, већ и читаве реченице.

... чувена Непобедива армада, којом је шпански владар Филип II намеравао да покори Енглеску, могла би читава да се смести у један модеран прекоокеански брод.

... на Новој Гвинеји постоји обичај да после мужевљеве смрти његова удовица неколико недеља живи у колиби саграђеној на самом његовом гробу.

... од пара зуба једног слона може се начинити највише седам билијарских лопти. Према једној статистици, од 1830 године до данас направљено је око два милиона билијарских лопти од слоноваче, што значи да је због билијара за нешто више од једног века уништено преко 300 хиљада слонова.

... обичан ботаничар може на први поглед да препозна око хиљаду биљака, док специјалиста може да их идентификује око 5.000. Досад је проучено и класифицирано око 400.000 различитих типова биљака и тај број повећава се за око 5.000 годишње.

... норвешки град Берген вероватно је град с највише кишних дана у години.

Постоји чак и једна норвешка пословица која каже да у Бергену киша пада 365 дана у години.

Дедине вештине

Мобијусов круг

На Светској изложби у Њујорку сломио се један рекламни точак. При оправци, радници су у брзини погрешно саставили његове крајеве. Позван је и један мајстор да обоји точак само са унутрашње стране. Кад је завршио посао, фарбар се одмакао да погледа точак и на своје запрепашћење приметио да га је обојио са обе стране.

Сматрајући да је преварен, поднео је тужбу. Ко је у праву, он или приређивачи изложбе?

(Фарбар има у праву, јер је награда коју је добио покрива трошкове за бојење обе стране. Овај погрешно састављен точак претставља математичку занимљивост која је позната под именом Мобијусов круг).

Лак задатак

1) Кад једном броју додамо његову половину, четвртину и осмину збир ће бити 15. Који је то број?

2) Четири ловца убила су 45 дивљих гусака. Али, да је први убио три више, други три мање, трећи двапут више, а четврти половину од онога колико је убио, онда би сва четворица имала подједнак лов, а пет гусака остало би у животу. Колико је ко убио гусака?

(Одговор: 1) број 8, јер је 8 + 4 + 2 + 1 = 15; 2) први је убио 7, други 13, трећи 5, а четврти 20 гусака).

ДАШТО МИ ТИ ДАШТО

1) Трчи трчи трчуљак, виси виси висуљак; бога моли трчуљак да отпадне висуљак?

2) У јаду стојим, на јаду седим, а о јаду мислим?

3) Убих вола бика на врх Церовика, све се село свика на мојега бика?

(Одговор: 1) свинче и жир; 2) зрно у пушци; 3) кокошка кад снесе јаје).

»ЧАРОБНЕ« СЛИКЕ

Нацртајте на дебљој хартији цртеж као што је овај наш, или пак неки сличан. Спустите хартију да плива по површини воде којом сте напунили један суд. Овлажите цртеж; линије које сте повукли при цртању спречиће воду да се излије ван цртежа.

Узмите затим чиоду и спустите је на било који део троугла. Видећете да ће хартија да се креће, све док средиште троугла не дође под врх чиоде. Обележите ово средиште словом А. Увериђете се да хартија плива у правцу стрелице, све док А не стигне испод врха чиоде. Истог тренутка хартија се зауставља.

Поновите оглед с квадратом или правоугаоником и приметићете да се хартија зауставља увек у пресеку дијагонала.

Укрштене речи

Водоравно: 1) роман Теодора Драјзера; 5) град у Црној Гори; 7)једноцифрен број; 8) лична заменица; 10) општинско подручје; 11) морски сисар; 12) млечни производ; 13) врста индијанског оружја; 14) река у Аустрији; 15) наш познати јахач; 16) лука у Мароку; 18) острво; 19) врста ловачког пса који прати траг дивљачи; 21) наша река; 22) врста першуна; 24) планина у Бугарској; 25) град у Финској; 26) слово грчке азбуке; 27) град у Словенији; 28) свеза; 29) место у Србији; 30) један роман Ивана Тургењева; 32) област у југозападној Африци.

Усправно: 1) врста дрвета; 2) средство за наркозу; 3) град у Италији; 4) иницијали чувеног енглеског физичара из 18 века; 5) наша река; 6) изасланик; 7) старо германско племе (познати рудари); 9) град у Енглеској; 11) део ланца; 13) највеће језеро у Европи; 15) војник на коњу, коњаник; 17) врста мајмуна; 19) бог мора у грчкој митологији; 20) планина северозападно од Мостара; 21) врста шиба; 23) односна заменица; 25) главни град једне нама суседне државе; 27) музички термин; 29) страно женско име; 31) [illegible] заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) опет; 5) ступањ; 7) скеч; 8) сет; 10) филир; 12) та; 13) онај; 15) ре; 17) идоли; 19) акр; 21) авет; 22) станар; 24) Ремс; 25) Нил; 27) Арапи; 29) на; 30) рибе; 32) ад; 34) камин; 36) ...; 38) њива; 39) сирене; 41) муза.

Усправно: 1) Отело; 2) Пучини; 3) еп; 4) тас; 5) ...ски; 6) њет; 7) сфера; 9) Тацит; 11) Радан; 14) Јован; 16) ексер; 18) Лерин; 20) Отмар; 23) аспик; 24) рабат; 26) лажна; 28) Ибањез; 31) Емина; 33) ...дис; 35) Иве; 37) Лим; 40) Ру.

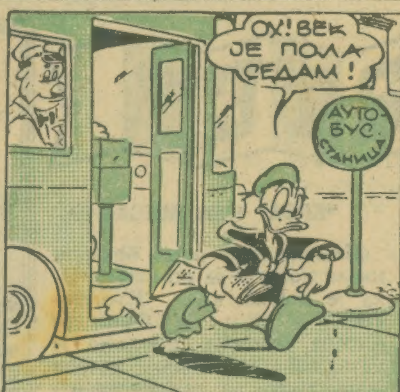

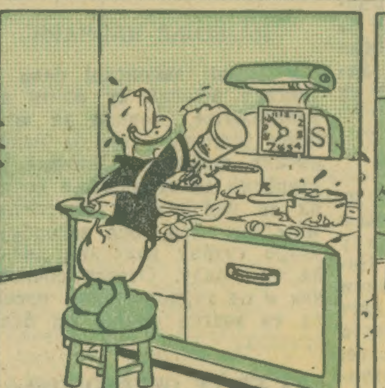

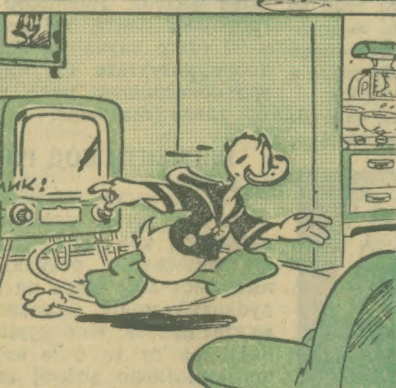

ДВОСМИСЛЕНО

Идући у канцеларију, Паја сврати да купи новине и пружи продавцу хиљадарку.

— Немам да вам вратим кусур, — рече продавац. — Узмите свој новац, па ћете ми сутра платити.

— А ако ме успут нешто прегази? — нашали се Паја.

— Не мари. Штета неће бити велика! — озбиљно ће продавац.

ШТО КВАРИ ПЛАТНО?

Паја: Шта мислиш, Шиљо, о овом мом новом платну?

Шиља: Изгледа да је добро и јако... Само, штета што је замазано бојама?

НАДМЕТАЊЕ

Хорације: Мени је Белка окрпила капут тако да нико не може приметити да је крпљен.

Паја: Није то ништа. Мени је Пата испеглала панталоне тако да нико не може приметити да су пеглане.

Који је ОДГОВОР тачан

ЛУПОГЛАВ је:
- стара столарска алатка
- врста јела
- планина
- река

МИНТАН је:
- део турске одеће
- град у Француској
- врста колача
- стара тврђава у Индији

КЕКАВМЕН је:
- медицински термин
- врста тропског лептира
- име једног старог писца
- град у Алжиру

КОТАЦ је:
- стара игра
- накит
- одељење за стоку
- пољско цвеће

ОДГОВОР:

ЛУПОГЛАВ је планина у Црној Гори, која се налази западно од средњег тока реке Зете, око 13,5 километара северозападно од Даниловграда. Лупоглав је висок преко 1.400 метара. Због његовог кречњачког састава, на Лупоглаву нема вегетације. Иначе, географских назива Лупоглав има и у неким другим крајевима наше земље.

МИНТАН је мушки и женски хаљетак, прављен махом од чохе, са уским рукавима, богато везен. Носио се под јелеком.

КЕКАВМЕН је византиски војни писац из 11 века. У његовим упутствима о војној вештини има података и о балканским Словенима, па и о Србима.

КОТАЦ је мала стаја за ситну стоку: свиње, овце и козе. Често се прави од плетера, па отуда и пословица: „Плети котац к'о и отац". Прави се и од друге лаке грађе: дасака, ћерпича итд.

Пустоловине Малога Џонија
МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

МОЋНИ ПОГЛАВИЦО И ХРАБРИ РАТНИЦИ... БОГОВИ СУ МИ ШАПНУЛИ ПОРУКУ... НАШИ ЗАРОБЉЕНИЦИ СУ БЕЗОПАСНИ... ОНИ НАМ ДОНОСЕ СРЕЋУ!

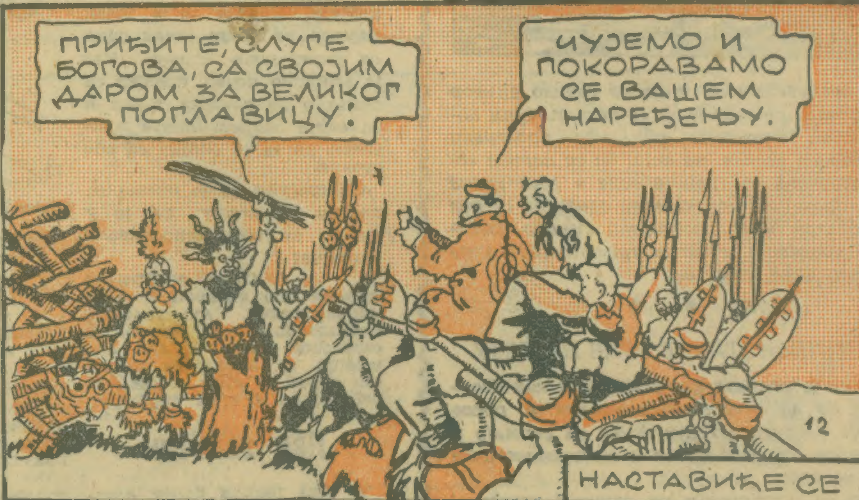

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935, поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.